

KULTURA

RAZGOVOR – Ivan Živanović, jedan od utemeljitelja i voditelja projekta »Dora«

DORA PEJAČEVIĆ OSVAJA SVIJET

U Švicarskoj se dogodilo nešto što je gledano iz naše perspektive vrlo veliko. Naime, švicarski organizator je odlučio jedan mali trodnevni festival posvetiti Dori Pejačević. Dakle, tri dana na tri koncerta čula su se samo djela Dore Pejačević, kaže Ivan Živanović / Važno je za hrvatsku glazbu da netko u inozemstvu tri dana posveti jednomu hrvatskom skladatelju, i to na njihovu inicijativu

U dobro posjećenoj, akustičnoj i modernoj Crkvi sv. Tome u gradu Bernu od 25. do 27. siječnja održan je trodnevni ciklus koncerata na kojima su prvi put u Švicarskoj predstavljena djela hrvatske skladateljice Dore Pejačević. Festival je pod naslovom »Koncertni portret Dore Pejačević (1885.-1923.)« priredila i vodila Irene Minder-Jeanneret, potpredsjednica međunarodne organizacije za žensku glazbu Frauen Musik Forum, uz potporu Veleposlanstva RH u Švicarskoj. Tako se akcija međunarodnog prodora Dore Pejačević u svijet, koju je pokrenuo Muzičko-informativni centar Koncertne direkcije Zagreb, uspješno razvijala. O tome razgovaramo s Ivanom Živanovićem, jednim od utemeljitelja i voditelja projekta »Dora«.

● **Gospodine Živanoviću, kako ste vi, kao glavni pokretač prodora Dore Pejačević u svijet, zadovoljni ovim iznimnim događajem u Švicarskoj?**

– U Švicarskoj se dogodilo nešto što je gledano iz naše perspektive vrlo veliko. Naime, švicarski organizator je odlučio jedan mali trodnevni festival posvetiti Dori Pejačević. Dakle, tri dana na tri koncerta čula su se samo djela Dore Pejačević. Prve večeri bila je to Prva sonata za violinu i klavir, zatim nekoliko solo-pjesama za glas i glasovir, pa za glas, orgulje i violinu, a drugoga je dana na rasporedu bio Klavirski koncert, i to u vrlo lijepoj izvedbi, i Klavirski kvintet koji je najbliže tomu da postane trajno repertoarno djelo.

Zadovoljni smo lijepim prijatom

Treće večeri je izvedena Sonata za glasovir i nekoliko

Ivan Živanović: Do 2003. imat ćemo cijeli opus Dore Pejačević objavljen u vrlo kvalitetnim notnim izdanjima

minijatura te Sonata za violončelo i klavir koja se rijetko izvodi čak i u Hrvatskoj. Prijam je bio toliko lijep da možemo biti vrlo zadovoljni. Toliko glazbe Dore Pejačević najedanput! To je važno i za hrvatsku glazbu, da netko u inozemstvu tri dana posveti jednomu hrvatskom skladatelju, i to na njihovu inicijativu.

● **Taj je Festival bio popraćen okruglim stolom na temu »Žena i glazba« na kojem su sudjelovali znanstvenici iz Njemačke, Engleske, Austrije i Švicarske te izložbom i uvodnim predavanjem dr. Koraljke Kos o Dori Pejačević na Institutu za muzikologiju Bernskog sveučilišta. Koliko to pridonosi promociji naše skladateljice?**

– Gospođa Kos je najvažnija osoba u svemu tome, jer bez njezina znanstvenog rada mi bismo bili na početku. Tako su knjige koje je ona napisala o Dori Pejačević i koje su prevedene na njemački i engleski temelj svega čime se mi bavimo danas. Osim toga tu je i diskografska kuća RE NOVA CLASSICS iz Beča, koja je izdala već dva CD a s djelima Dore Pejačević. To nije sve, jer i u Hrvatskoj imamo umjetnike koji se bave Dorom. Poput

Pavice Gvozdić, koja je bila prva, pa Ida Gamulin i Zagrebčanki kvartet, zatim Katja Markotić i Mladen Tarbuk. Tako i izvan projekta »Dora«, koji se sustavno time bavi, ima i drugih inicijativa i svatko tko želi izvoditi ta djela i izmišljati svoje projekte dobro je došao.

● **Festival Dore Pejačević u Švicarskoj lijep je rezultat vaših nastojanja da se glazba Dore Pejačević u širim razmjerima upozna, zavoli i zaživi na koncertnom podiju. Kako ste i kada krenuli s projektom »Dora« i u kojem se stadiju on sada nalazi?**

– Projekt »Dora Pejačević« je utemeljen u jesen 1999. Osnovali smo ga moja kolegica Elena Ostleitner, predavač na Bečkom sveučilištu za glazbu, i ja sa željom da promičemo glazbu Dore Pejačević diljem svijeta.

Note su još u rukopisu

Međutim, da bi se glazba promovirala, morate je imati u nekom fizičkom obliku, kako biste ju mogli i dati, a to su prije svega note, jer to je preduvjet za izvedbu. Jer danas više nitko ne želi svirati iz rukopisa. A budući da su djela Dore Pejačević još uvijek većinom u rukopisu, glavno čega smo se u MIC-u

prihvatili jest da izdajemo note. Radimo punom parom i stoga sve više umjetnika uvrštava ta djela u repertoar. Upravo se u Zagrebu iz novih nota snima Koncertantna fantazija za glasovir i orkestar, već smo napravili Klavirski koncert, a u poslu je i Klavirski kvintet. Ida Gamulin radi na klavirskim minijaturama, a ima toga još, što je već prije započeto, kao Prva glasovirska sonata u redakciji Jurice Muraia.

Računamo da ćemo 2003. imati cijeli opus Dore Pejačević objavljen u vrlo kvalitetnim notnim izdanjima. To je jako važno, jer stvar se zahuktala, što se vidjelo i sada u Švicarskoj. Mnogi umjetnici iz raznih zemalja zainteresirani su za izvedbu i na drugim festivalima, na primjer na uglednom Chard festivalu u Engleskoj. Mi ćemo pak u Zagrebu Dane hrvatske glazbe 12. svibnja otvoriti upravo s Dorom Pejačević. Bit će to cjelovečernji koncert njezinih djela u izvedbi SO HRT-a pod ravnanjem Mladena Tarbuka, sa solistima Katjom Markotić i Pavicom Gvozdić. Tom ćemo prigodom predstaviti dvostruki CD s cijelim orkestralnim Dorinim opusom.

Višnja Požgaj

PROJEKTI – Što donosi Glazbena radionica Sorgo u Dubrovniku

NE ZABORAVITI SORKOČEVIĆE

Težnja Dubrovnika za koncertnim životom izvan okvira Dubrovačkih ljetnih igara i dalje traje / Naziv »Radionica« trebao bi jamčiti stalnu aktivnost i živost nasuprot samo formalnom koncertnom ciklusu

Dodi Komanov

Nedavno je u prostoru dubrovačke Narodne knjižnice, u dvorani poznatoj pod imenom »Saloča od zrcala«, održan prvi koncert Glazbene radionice Sorgo. Program i ideja ove radionice javnosti će najjasnije biti predstavljeni koncertnim ciklusom od osam večeri koji traje do početka srpnja. Međutim, Glazbena radionica Sorgo obuhvaća nekoliko vidova glazbenog života, a možda je najvažniji od njih oživiti zanimanje za vlastitu baštinu i njezino mjesto u svakodnevnici.

U tome je smislu ova prva sezona svakako posljednja, jer obuhvaća opuse Luke i Antuna Sorkočevića, Lamberta Courtoysa i drugih, no i djela posredno vezana uz dubrovačko nasljeđe, primjerice Njirićev »Omaž a Sorkočević« te skladbe mladih dubrovačkih autora (Krasovac, Begić, Obradović...).

Pokretanje Glazbene radionice Sorgo svjedoči i staru težnju da Dubrovnik i u razdoblju prije i poslije Dubrovačkih ljetnih igara živi redovitim koncertnim životom, jer tamošnju publiku ne treba posebno poticati – neupitni su njihovom zanimanju i potreba za kulturnim događanjem takve vrste.

Stoga je vjerojatno da će sljedeća sezona početi već u rujnu ili početkom listopada. Da zanimanje za ovaj, nadajmo se dugoročan, projekt postoji i u širem smislu, potvrđuju suorganizatori poje-

dinih koncerata, a to su Dubrovačke knjižnice Dubrovnik, Umjetnička škola Dubrovnik, pročelnništvo za kulturu grada Dubrovnika, Društvo francusko-hrvatskog prijateljstva Dubrovnik i Francuski kulturni institut.

Posebno treba reći da Glazbena radionica Sorgo stalno suraduje s hrvatskom glazbenom scenom mladih, što podrazumijeva gostovanje umjetnika iz drugih gradova, ali i nastupe GR Sorgo izvan Dubrovnika. Na taj se način strukovno organiziranje glazbenika, koje je u posljednjih nekoliko godina postalo doista aktivno, počinje iskazivati u svome najvažnijem obliku – obogaćenju i učvršćenju glazbenog života na svim razinama, a posebice na polju koncertne djelatnosti.

Dubrovnici su inicijativom Glazbene radionice Sorgo

još jedanput pokazali želju za kvalitetnim životom vlastite sredine, što je i najispravniji put očuvanja svekolike, prebogate baštine Dubrovnika i njezino daljnje postojanje. Naziv »Radionica« pritom bi, po riječima Marije Grazio Tolj, koja je utemeljiteljica i svojevrsan spiritus movens ovoga projekta, trebao jamčiti stalnu aktivnost i živost nasuprot samo formalnom, manjem ili većem, koncertnom ciklusu.

Budući da većina izvođača pripada mladem ili srednjem naraštaju vrlo dobrih glazbenika koji su odlučili živjeti i raditi u Dubrovniku, ne bi trebalo sumnjati u uspjeh i domete Glazbene radionice Sorgo, uz nadu da će se potpora službenih institucija s vremenom povećavati kako bi Glazbena radionica Sorgo mogla ostvariti i kakvoću i stalnost.

Trajna glazbena živost: S prvoga koncerta Glazbene radionice Sorgo u »Saloči od zrcala«

IZDANJA – Predstavljen zbornik »Grad Otočac 6«

CJELOVITO O GACKOJ

OTOČAC, 3. veljače – U gackome Pučkom otvorenom učilištu Otočac predstavljen je zbornik »Grad Otočac 6«. Zbornik na više od 300 stranica nudi mnoštvo priloga, crteža, tabela, grafikona, crno-bijelih i kolor fotografija, a posvećen je 900. obljetnici Grada Otočca. Milan Bomerčić piše o otočkoj utvrdi i njezinim zapovjednicima, a Mara Krznarić o antičkom sarkofagu iz Prozora nedaleko od Otočca. U okviru povijesnih tema objavljuje se pretilak Monografije Otočca s jednim kratkim izvotkom iz uskočke povijesti nepoznata autora. Bojana Barak istražila je prošlost i sadašnje običaje župe Ličko Lešće.

Tomo Grčević sa zemljopisnog aspekta obradio je mjesta Kompolje i Hrvatsko Polje. Prvi put obrađene su teme iz povijesti šumarstva u kojima se opisuju prostor bivše otočke pukovnije, Gacke, Like i Krbave, od vremena Vojne krajine do kraja XX. stoljeća. Joso Brajković piše o 75 godina zrakoplovstva u Gackoj i Otočcu, a Tomo Grčević o klimatskim karakteristikama Gackog i Ličkog polja.

Milan Kranjčević napisao je prilog o provedbi velikosrpske ideologije na primjeru osnovne škole u Švici od 1818. do 1940. godine te prilog u kojem daje potpuni povijesni presjek gradnje hidroelektrane u Švici. Isti au-

tor obradio je i etnografske teme. U knjizi se potpisuje i Mihaela Pervan koja je obradila povijest narodnih nošnji s područja Gacke doline. Jadranka Prša piše o »kuterevskoj dangubići« odnosno o tradicijskom načinu obrade drveta, narodnog glazbala te o izradi brojnih drvenih predmeta za širu upotrebu.

Izdavači zbornika su Kate-dra Čakavskog sabora pokrajine Gacke i gacko Pučko otvoreno učilište Otočac uz potporu Poglavarstva grada Otočca. Zbornik je tiskan u tiskari »Žagar« u Rijeci u nakladi od tisuću primjeraka, a kao autor potpisuje se Milan Kranjčević.

Drazen Prša

PODLISTAK

9

KNJIŽEVNI PROTUSVJETOVI

Batušić/Kravar/Žmegač

Poglavlja iz hrvatske moderne

»Dekadentna« aura i »naprednjački« doživljaj

Ključni negativni sadržaji »Ištupane hartije« – misao o konačnosti i nedaće s erosom – stapaju se s »dekadentnim« sadržajima zbirke i bacaju dugu sjenu na pjesnikove pokušaje da poetizira »naprednjački« doživljaj moderne epohe. Dapače, oni relativiraju i rascjepuju stav koji se u Janka Polića obično smatra osnovnim i jedinstvenim: njegovu »pobunu« i njezinu tipičnu retoričku gestu («kletva», »psovka«)

Naprednjačkim« je idejama, barem djelomično, motivirana i pjesnikova mnogospominjana »pobuna«. Njezine mete, kako ih nabraja programatska pjesma P.S. («filistri», građanski politički establishment, privatna sreća, nacionalizam, vjerska dogma), tradicionalni su izazovi za sve naprednjačke političke pokrete iz razdoblja nakon godine 1848.

Ipak, emancipatorski pro-

Knjigu »Književni protusvjetovi – Poglavlja iz hrvatske moderne« Nikole Batušića, Zorana Kravara i Viktora Žmegača objavila je Matica hrvatska u Zagrebu 2001., Ulica Matice hrvatske 2, 10.000 Zagreb, telefon 4819-318 i telefaks 4819-319.

grami i ideje kasnoga 19. stoljeća nisu jedina tematska i svjetonazorska sastavnica Ištupane hartije. Opću atmosferu zbirke – u skladu s njezinim naslovom – pretežno određuju negativna, nervozna i rastrzana stanja lirskoga subjekta, koja se nerijetko i spominju, bilo kao duševni procesi («Pognao se hršum čuvstva kroz te moje grudi», Cjelov; »Moja se duša s đavolom brati«, S gladi) ili kao izvanjska projekcija unutrašnjih nemira («Pepeo krije nebesa plavetna, bludna i masna», Kad izmiče ljeto; »i magla vječna i mrtvež tupa«, S gladi).

Kao ishodišta negativiteta konkuriraju u Ištupanoj hartiji različiti tematski kompleksi, od kojih neki vuku unatrag, u smjeru romantike, a neki su bliži modernističkoj književnosti. Svi, me-

đutim, pripadaju području iracionalnoga te smanjuju izgleda da optimistički racionalizam zamjetljiv u pjesmama poput XX. vijeka ili Misli zavlada zbirkom.

Kad izmiče ljeto...

Važan su izvor pesimizma i nesmisla u Ištupanoj hartiji konačnost i smrt. U klimaksu maloga sonetnog ciklusa Kad izmiče ljeto, gdje se barokno-naturalistička vizija groba («Al jednoč valjat će svrhit i ruku pružiti Smrti/i crve pitati mesom») proširuje grotesknom metaforom »bakalara« koji trpi »udarce tupe«, ljudska se konačnost shvaća kao razlog za odustajanje od vjere («Na smrtnom ležištu psujmo, pa Vjerna neće ni ući»), a neizbježnost smrti, kako se razabire iz prednjih dijelova ciklusa, baca sjenu i na druge život-

ne sadržaje: na ljubav i na osjećaj prepletenosti s prirodom («i jednim uzdahom bljednu i lišće, čovjek i ptice./a mašta ciničnog uma strši ko kosturna zbilja«).

I eros u tematskom svijetu Ištupane hartije pripada među sile kaosa. Kamovljeve erotske pjesme otvoreno su izazovne, kadšto i blasfemične: o ženi govore kao o erotskom objektu (Voluptas, Povezija, Nova proljet), diraju u normalne predodžbe o društveno prihvatljivoj spolnosti (Krič), predočuju muškoženske interakcije iz gradskog polusvijeta (Ridanje jedne bludnice).

U podlozi im se naslućuje autobiografski materijal, prije svega, pjesnikova veza sa stanovitom »Kitty«, čije ime poznajemo i iz Psovke («Tu ćemo umrijeti, Kitty, Pjesma nad pjesmama»).

Erotske teme unose u zbirku iracionalnu napetost, nervozu i nered, jer su gotovo uvijek nabačene al fresco: erotski duševni kompleksi, uključujući i seksualne žudnje s ruba dopuštenoga (preljub, nasilje, pedofilija), ne podliježe moralističkoj ili estetičističkoj cenzuri, čak ni onda kad je uokviren banalnim pripovjednim scenarijima, kao u prigodnoj pjesmi Kitty (s podnaslovom O njezinoj udaji).

Osim toga, u svijetu Ištupane hartije erotske želje, zbog društvene marginalnosti lirskoga subjekta i njegove duševne neprilagodljivosti, uglavnom ostaju neispunjene, što povećava njihovu agresivnost, a kadšto pospešuje uspostavu simboličarskih Ersatz-objekata,

među koje valja ubrojiti i »hartiju« iz naslova zbirke.

Kao negator religijske onostranosti i kao erotski pjesnik Kamov je moderan više u izvanknjiževnom smislu, po črti necenzuriranja pristupa temama koje je moderna civilizacija povlastila.

Dostojevski i Ibsen

Ipak, tu i tamo pojavljuju se u Ištupanoj hartiji i ideje što ih je afirmirala književna moderna, kadšto baš u polemici s aktualnim stanjem povijesnoga svijeta. Literarno nespretna, ali književnopovijesno znakovita integracija Dostojevskijeve Sonje u Ridanje jedne bludnice i bombastično podsjećanje na Ibsenove Sablasti u Psovci («grozan je Osvaldov finale», Intermez-

zo) svjedoče da su Polića Kamova privlačili motivi s austom »dekadencije«, a njegov lirski subjekt – slično likovima njegovih pripovjednih i dramskih djela – više puta pokazuje želju da utjelovi psihološke tipove obilježene modernističkom znatiželjom prema tjelesnoj i duševnoj bolesti.

U isti kontekst pripada i Kamovljevo zanimanje za Lombrosove nazore o geniju-ludaku, koji također prodiru u samorazumijevanje njegova lirskoga subjekta.

Ključni negativni sadržaji Ištupane hartije – misao o konačnosti i nedaće s erosom – stapaju se s »dekadentnim« sadržajima zbirke i bacaju dugu sjenu na pjesnikove pokušaje da poetizira »naprednjački« doživljaj moderne epohe.

Dapače, oni relativiraju i rascjepuju stav koji se u Janka Polića obično smatra osnovnim i jedinstvenim: njegovu »pobunu« i njezinu tipičnu retoričku gestu («kletva», »psovka«). Dokle je energija Kamovljeve pobune društvenokritička, kao u pjesmi P.S., njegova je psovka aktivistička i precizno usmjerenja.

Psovanje pak »na smrtnom ležištu« i ono potaknuto prijevornim poljupcem »bludnice« («Po njoj postah pjesnik blata, pjesnik mržnje, pjesnik psosti», Cjelov) pasivno je i samorazorno. (Završni dio iz poglavlja »Naprednjački elan i modernistički rastroj u Ištupanoj hartiji«)

Zoran Kravar

(Nastavlja se)

Modernistički ugođaj: »Kiša« Milana Steinera, 1918.